

JURISDICȚIA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI MILITARE: ASPECTE INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE

(Continuare din nr. 12, 2005)

Xenofon ULIANOVSKI,
 judecător,
 doctor în drept,
 conferențiar
 universitar

Tudor ULIANOVSKI,
 atașat, Direcția America,
 Departamentul Cooperare
 Bilaterală, MAE și IE,
 masterand

In any country, the issue of military justice, just as any other legal issue, taken separately, can be solved in the context of the legal ideology and legislative technologies, adopted in a particular country, as well as in the context of national normative traditions and the state of the military forces within the political system of the given society.

The following circumstances can be regarded as positive aspects of activities carried out by the military justice instances:

- *A tighter interaction with the life and activities of the military forces, and, as a result, a more profound comprehension of the conditions in the military units and a deeper understanding of the military legislation;*
- *Lack of professional knowledge and military training at judges, will consequently lead to subjectivity and making of errors in the decision making process. Having in mind the above-mentioned, in accordance with the legislation of a large number of countries, a judge of a military judicial instance can only be a citizen that holds a military degree of an officer and is a party to a contract to exercise the military service;*
- *The mobility of the military judicial instances and their readiness to overcome the challenges and limitations of the military service. Therefore, a special preparation of the human resources in the field of military justice is stringent;*
- *Flexibility, efficiency and differentiation between the judiciary – military of the repressive penal policy;*
- *Insurance of justice accessibility;*
- *The complexity of the tasks that can be solved by the military judicial instances in special time-frames and conditions, as well as in times of war or combat conditions, together with the activities of protection of the civilian population from the military' abuses in the context of given situations, which, in times of military conflicts, are not only not excluded, but, on the contrary, are greatly widespread.*

Așa cum remarcam în numărul anterior al revistei Avocatul poporului, sistemul instanțelor judecătorești militare în Republica Moldova este specific. Ca instanțe militare sunt prevăzute numai judecătorii militare care judecă în prima instanță majoritatea cauzelor militare în cadrul Forțelor Armate în Stat. Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor Judecătoriei Militare sunt judecate de către instanțe ierarhic superioare de jurisdicția generală (nu militară), Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție. Specificul acestui sistem de instanțe judecătorești militare se mai evidențiază și prin faptul că Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție, ca instanțe de jurisdicție generală, sunt în drept de a judeca chiar și în prima instanță cauzele militare.

Statutul juridic al judecătorului din sistemul instanțelor judecătorești militare este același ca și al tuturor judecătorilor din întregul sistem judecătoresc din Republica Moldova. Condițiile speciale vizând numirea, avansarea în funcție și inamovibilitatea

judecătorului militar, reglementările referitoare la drepturile și îndatoririle magistraților și răspunderea lor disciplinară pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu, prevăzute în Legea cu privire la statutul judecătorului, sunt aplicate conform legislației în vigoare și pentru judecătorii din sistemul instanțelor judecătorești militare.

Totodată, luând în vedere specificul activității judecătorilor militare, Legea cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare stabilește unele particularități ale statutului juridic al judecătorului din judecătorii militare.

- Judecătorul Judecătoriei Militare este investit constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, pe care le exercită pe baza profesională. *Judecătorul militar reprezintă puterea judecătorească în Forțele Armate, are calitatea de magistru și face parte din corpul magistraților din Republica Moldova.*

Poate fi numit judecător militar cetățeanul Republicii Moldova care a împlinit vârsta de 30 de ani, care este licențiat în drept, are vechime în funcție de judecător de cel puțin 5 ani cunoaște limba de stat, nu are antecedente penale, se bucură de o bună reputație și are calitatea de ofițer activ. Persoanelor care nu au calitatea de ofițer activ li se atribuie grade militare.

- Judecătorii militari se numesc în funcție, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, de către Președintele Republicii Moldova.

Împunerea judecătorilor militari nu sunt limitate de careva termeni și ei sunt numiți în funcție până la stingerea plafonului de vârstă.

- Funcția de judecător militar este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice.

- Răspunderea disciplinară a judecătorilor militari nu se deosebește de cea prevăzută pentru judecătorii din alte instanțe. Comiterea de către judecătorii militari a unor abateri disciplinare în legătură cu îndeplinirea atribuțiilor de serviciu atrage răspunderea acestora în condițiile și după procedurile prevăzute de Legea privind organizarea judecătorească și legea cu privire la statutul judecătorului.

- Personalitatea judecătorului militar este inviolabilă. El nu poate fi cercetat, reținut sau arestat fără avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

Legea cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare garantează și unele condiții suplimentare de asigurare a judecătorilor militari.

Judecătorii militari sunt militari activi și au toate drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate. Salarizarea și alte drepturi convenite personalului militar și celui civil al instanțelor judecătorești militare se asigură de către Ministerul Apărării în conformitate cu legislația privind salarizarea în organele judecătorești și cu reglementările referitoare la drepturile materiale de care beneficiază militarii activi¹.

- Structura aparatului judecătoreștii militare este stabilită de Legea cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare.

- Hotărârile instanțelor judecătorești militare privind urmărirea patrimoniului, precum și alte hotărâri judiciare, sunt puse în executare prin intermediul executărilor judecătorești care activează pe lângă judecătoriile de sector.

Astfel fiind spus, Judecătoria Militară a Republicii Moldova este pe deplin independentă, iar judecătorii militari sunt pe deplin imparțiali, făcând parte din sistemul instanțelor judecătorești din stat și neavând nimic comun cu alte instanțe speciale, care sunt interzise de către documentele internaționale.

În afară de sistemul instanțelor judecătorești militare din țările sistemului CSI și al celor Baltice, în lumea contemporană, în majoritatea țărilor de pe continentul European, American, Australian, s-au cristalizat trei metode de abordare a problemei realizării puterii judecătorești în forțele armate, fapt ce ne permite să evidențiem, în legătură cu aceasta, trei grupuri de țări:

Primul grup îl constituie acele țări, în care instanțele judecătorești penale militare activează atât în timp de pace, cât și pe timp de război. Acest grup este cel mai mare și este constituit din țări cu instituții democratice destul de dezvoltate, cum ar fi: Marea Britanie, Danemarca, Spania, Belgia, Italia, Elveția, România, Israel, Canada, SUA și multe alte țări. La acest grup de țări poate fi atribuită și China, țările Americii Latine etc., cât și majoritatea țărilor din sistemul CSI și cele Baltice.

Al doilea grup îl constituie acele țări în care activitatea instanțelor judecătorești militare are un caracter mixt: pe lângă judecătoriile civile funcționează structuri judiciare militare specializate (secții, consilii, oficii etc.). Aceste structuri, de obicei, sunt formate din ofițeri juriști sau au o componență mixtă și sunt constituite din judecători militari și civili. Din acest grup de țări face parte Franța, Olanda, Norvegia, Finlanda, Ungaria, Bulgaria etc.

Al treilea grup îl constituie acele țări în care activitatea instanțelor judecătorești militare este limitată de perioadele de război sau situațiile de luptă, iar pe timp de pace ele pot fi formate doar pe lângă forțele armate ce se află în afara țării. Din acest grup de țări face parte Portugalia, Austria, Germania.

În SUA, justiția militară este la maximum apropiată de condițiile activității forțelor armate, scopul ei de bază constă în contribuirea la îndeplinirea de către comandamentul militar a

sarcinilor puse în fața forțelor armate cât și în asigurarea apărării relațiilor de serviciu militare de activitățile ilegale.

Din cele expuse, se poate deduce că, în SUA, în sfera reglementării juridice a relațiilor de drept militare de către instanțele judiciare militare predomină *principiul practicizmului*.

Exceptând la faptul că SUA face parte din sistemul de drept common law, și nu din cel continental, întrebările cu privire la justiția militară sunt reglementate de acte normative, și nu de precedentele judiciare.

Actul normativ de bază cu privire la sistemul justiției militare îl constituie Codul unic al justiției militare din 1951 (Uniform Code of military justice), care este inclus în Culegerea de legi ale SUA, cu multiple modificări, este în vigoare și în prezent.²

Acest Cod se aplică în corespundere cu Recomandările pentru judecătorii militare din SUA (Manual for Courts-Martial United States)³, actele normative ale comandamentului suprem militar, cum ar fi ordinele președintelui SUA, directivele ministrului apărării, instrucțiunile organelor justiției militare.

Spre deosebire de legislația Republicii Moldova, instanțele judecătorești militare ale SUA examinează nu doar cauzele penale cu privire la infracțiunile săvârșite de militari, dar și cauzele penale cu privire la infracțiunile de terorism, săvârșite de civili. Această noutate a fost introdusă în legislația penală a SUA în legătură cu actele de terorism din Washington, comise la 11 septembrie 2001. La 13 noiembrie 2001, G. Bush a semnat directiva prin care instanțelor judecătorești militare le-a fost dată în competență și examinarea cauzelor cu privire la persoanele învinuite în săvârșirea actelor de terorism.⁴

Spre deosebire de modul de numire a judecătorilor militari în Republica Moldova, care sunt numiți de Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, astfel fiind independenți față de comandanții militari, în SUA judecătorii militari sunt desemnați de comandanții militari din rândul ofițerilor militari. Mai mult ca atât, procurorii și avocații militari sunt desemnați în același mod de comandanții militari.

În asemenea împrejurări, susținem opinia unor autori, care consideră că fiind numiți în funcție de către comandanții militari, judecătorii militari nu pot fi independenți: dacă comandantul militar, care a desemnat în funcție judecătorul militar, este dispus să obțină o sentință de condamnare într-o cauză concretă – cu privire la învinuirea unui militar sau civil, mai ales în cazul unei învinuiri de săvârșire a unui act terorist etc. – ofițerii, judecătorii militari, fiind conștienți de faptul că funcția, cariera lor de serviciu depinde de acest comandant militar, va executa această cerință a comandantului militar.⁵

Sistemul justiției militare din Marea Britanie a fost supus unei reforme serioase pentru a-l aduce în concordanță cu prevederile art. 6 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului.

Drept îndemnat de modificarea legislației militare a Marii Britanii a servit Hotărârea Curții Europene pentru Drepturile Omului din 25.02.1997 în cauza Findlay vs. The United Kingdom. Această cerere a fost înaintată de către Findlay în Curtea Europeană în 1995 pe motivul că dânsul, fiind militar, a fost condamnat ilegal de către tribunalul militar, deoarece acest tribunal nu este independent și imparțial, că nu a efectuat o urmărire penală publică și că nu a fost un tribunal format (constituit) în baza legii, cu toate că nu a contestat învinuirea care i-a fost înaintată și a fost condamnat, deoarece își recunoștea vina în săvârșirea infracțiunii.

Curtea Europeană a admis cererea, constatând încălcarea art. 6.1 al Convenției Europene pe motivul că acest tribunal a fost imparțial din următoarele motive: tribunalul militar respectiv a fost format de către comandantul militar ierarhic superior, dânsul a formulat și învinuirea și a aprobat sentința pronunțată. Astfel

(Continuare on pag. 10)

RECOMANDAREA BAROULUI AVOCAȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIVIND CUANTUMUL ONORARIILOR PERCEPUTE ÎN DIVERSE CATEGORII DE CAUZE
CAUZE CIVILE / LITIGII CU CARACTER PATRIMONIAL

Nr.	Valoarea litigiului (lei)	Valoarea minimă a onorariului (lei)*	Valoarea maximă a onorariului (lei)
1	Până la 50 000	2 500 lei	17% din valoarea litigiului
2	De la 50 001 până la 100 000	10% din valoarea litigiului	16% din valoarea litigiului
3	De la 100 001 până la 500 000	7% din valoarea litigiului	15% din valoarea litigiului
4	De la 500 001 până la 1 000 000	4% din valoarea litigiului	15% din valoarea litigiului
5	De la 1 000 001 până la 2 000 000	3% din valoarea litigiului	10 % din valoarea litigiului
6	De la 2 000 001 până la 5 000 000	3% din valoarea litigiului	9 % din valoarea litigiului
7	De la 5 000 001 până la 10 000 000	2% din valoarea litigiului	8 % din valoarea litigiului
8	De la 10 000 001 până la 50 000 000	0,03% din valoarea litigiului	7% din valoarea litigiului
9	De la 50 000 001 până la 80 000 000	0,02% din valoarea litigiului	2% din valoarea litigiului
10	De la 80 000 001 până la 100 000 000	0,02% din valoarea litigiului	0,2% din valoarea litigiului
11	Mai mult de 100 000 000	0,01% din valoarea litigiului	0,1% din valoarea litigiului

CAUZE CIVILE CU CARACTER NEPATRIMONIAL

Nr.	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului	Taxă minimă de participare pentru o ședință	Taxă maximă de participare pentru o ședință
1	2 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	50 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	200 lei	1500 lei

CAUZE ÎN CONTENCIOS ADMINISTRATIV

Nr.	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului	Taxă minimă de participare pentru o ședință	Taxă maximă de participare pentru o ședință
1	2 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	50 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	200 lei	1500 lei

CAUZE PENALE

Nr.	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului	Taxă minimă de participare pentru o ședință	Taxă maximă de participare pentru o ședință
1	5 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	150 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	200 lei	3000 lei

CAUZE CONTRAVENȚIONALE

Nr.	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului	Taxă minimă de participare pentru o ședință	Taxă maximă de participare pentru o ședință
1	2 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	30 000 lei + taxa de participare pentru ședințe	200 lei	1500 lei

SERVICII DE CONSULTANȚĂ / CONSILIERE JURIDICĂ

Nr.	Natura serviciilor oferite	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului
1.	Consultare verbală cu o durată de până la 15 min.	50 lei	500 lei
2.	Consultare verbală cu o durată între 15 și 60 min.	100 lei	2500 lei
3.	Consultare verbală cu o durată ce depășește 60 min.	250 lei	2000 lei/oră
4.	Consultare scrisă	250 lei	2300 lei/oră

REPREZENTAREA ÎN FAȚA INSTANȚELOR INTERNAȚIONALE **

Nr.	Valoarea minimă a onorariului	Valoarea maximă a onorariului	Taxă minimă pentru o oră de lucru	Taxă maximă pentru o oră de lucru
1	1000 €	15 000 €	40 €	150 €

NOTĂ: 1. CUANTUMUL ONORARIILOR INDICATE ÎN TABEL POARTĂ CARACTER DE RECOMANDARE. POTRIVIT ART. 54 (2) AL LEGII REPUBLICII MOLDOVA 1260/19.07.2002 CU PRIVIRE LA AVOCATURĂ MO 126-127/1001 12.09.2002, MĂRIMEA ONORARIULUI SE STABILEȘTE PRIN ACORDUL PĂRȚILOR ȘI NU POATE FI SCHIMBATĂ DE AUTORITĂȚILE PUBLICE SAU DE INSTANȚA DE JUDECATĂ. AVOCAȚII POT OPTA PENTRU TARIFAREA SERVICIILOR LOR PE ORĂ. CUANTUMUL UNEI ORE DE LUCRU VA FI STABILIT PRIN ACORDUL PĂRȚILOR, ȚINÂND CONT DE PREZENȚELE TARIFE.

2. LIPSA MJLOACELOR FINANCIARE NU POATE CONSTITUI UN IMPEDIMENT PENTRU ACCESUL LA JUSTIȚIE AL PERSOANELOR CARE NU DISPUN DE SURSE FINANCIARE. COSTUL REPREZENTĂRII ÎN FAȚA INSTANȚELOR NAȚIONALE A PERSOANELOR CE NU DISPUN DE SURSE FINANCIARE ESTE ASIGURAT DIN CONTUL STATULUI, POTRIVIT PREVEDERILOR ART.54 AL LEGII 1260/19.07.2002 CU PRIVIRE LA AVOCATURĂ, CE REGLEMENTEAZĂ RETRIBUIREA INTEGRALĂ A ASISTENȚEI JURIDICE ACORDATE DIN OFICIU LA SOLICITAREA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ ȘI A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.

* Onorariile includ impozitul pe venit

** Tarifele din acest tabel nu se aplică pentru asistența juridică în procedurile de arbitraj.

RECOMMENDATION OF THE MOLDOVAN BAR ASSOCIATION ON THE AMOUNT OF FEES CHARGED FOR DIFFERENT CATEGORIES OF CASES

CIVIL/ PECUNIARY CASES

no.	Value of the claim (MDL)	Minimal amount of the fee (MDL)*	Maximum amount of the fee (MDL)
1	Under 50 000	2 500	17% of the claim
2	From 50 001 to 100 000	10% of the claim	16% of the claim
3	From 100 001 to 500 000	7% of the claim	15% of the claim
4	From 500 001 to 1 000 000	4% of the claim	15% of the claim
5	From 1 000 001 to 2 000 000	3% of the claim	10 % of the claim
6	From 2 000 001 to 5 000 000	3% of the claim	9 % of the claim
7	From 5 000 001 to 10 000 000	2% of the claim	8 % of the claim
8	From 10 000 001 to 50 000 000	0,03% of the claim	7% of the claim
9	From 50 000 001 to 80 000 000	0,02% of the claim	2% of the claim
10	From 80 000 001 to 100 000 000	0,02% of the claim	0,2% of the claim
11	Exceeding 100 000 000	0,01% of the claim	0,1% of the claim

NON-PECUNIARY CASES

no.	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee	Minimal fee charged per court hearing	Maximal fee charged per court hearing
1	2 000 MDL + fee charged per court hearing	50 000 MDL + fee charged per court hearing	200 MDL	1500 MDL

ADMINISTRATIVE CASES (CONTENTIEUX ADMINISTRATIF)

no.	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee	Minimal fee charged per court hearing	Maximal fee charged per court hearing
1	2 000 MDL + fee charged per court hearing	50 000 MDL + fee charged per court hearing	200 MDL	1500 MDL

CRIMINAL CASES

no.	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee	Minimal fee charged per court hearing	Maximal fee charged per court hearing
1	5 000 MDL + fee charged per court hearing	150 000 MDL + fee charged per court hearing	200 MDL	3000 MDL

ADMINISTRATIVE OFFENCE CASES

no.	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee	Minimal fee charged per court hearing	Maximal fee charged per court hearing
1	2 000 MDL + fee charged per court hearing	30 000 MDL + fee charged per court hearing	200 MDL	1500 MDL

LEGAL CONSULTING/ COUNCILING

no.	Description of services	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee
1.	Oral consulting under 15 minutes	50 MDL	500 MDL
2.	Oral consulting from 15 to 60 minutes	100 MDL	2500 MDL
3.	Oral consulting exceeding one hour	250 MDL	2000 MDL/hour
4.	Written consulting	250 MDL	2300 MDL/hour

REPRESENTATION BEFORE INTERNATIONAL COURTS OR INTERNATIONAL INVESTIGATING ORGANIZATIONS**

no.	Minimal amount of the fee	Maximum amount of the fee	Minimal amount of the fee charged per hour	Maximum amount of the fee charged per hour
1	1000 €	15 000 €	40 €	150 €

NOTE: 1. THE AMOUNT OF THE FEES DESCRIBED ABOVE SHALL SERVE AS A RECOMMENDATION. PURSUANT TO **ARTICLE 54 PARA.2 OF THE LAW NO. 1260/19.07.2002 ON THE LEGAL PROFESSION MO 126-127/1001 12.09.2002**, THE AMOUNT OF THE FEE SHALL BE AGREED UPON BY PARTIES AND SHALL NOT BE CHANGED BY PUBLIC AUTHORITIES OR BY THE COURT. LAWYERS MAY CHARGE FEES PER HOUR. THE FEE CHARGED PER HOUR SHALL BE AGREED UPON BY PARTIES, TAKING DUE CONSIDERATION OF THE PRESENT RECOMMENDATION.

2. ACCESS TO JUSTICE SHALL NOT BE RESTRICTED FOR PERSONS IN A DEFICIENT FINANCIAL CONDITION. THE LEGAL COSTS FOR THE REPRESENTATION OF INDIGENT PERSONS BEFORE NATIONAL COURTS SHALL BE COVERED BY THE STATE PURSUANT **ARTICLE 54 OF THE LAW NO. 1260/19.07.2002 ON THE LEGAL PROFESSION**, PROVIDING FOR THE COMPLETE COMPENSATION OF LEGAL AID OFFERED *PRO BONO* AT THE REQUEST OF CRIMINAL INVESTIGATING AUTHORITIES OR OF THE COURT.

* The recommended fees include the payable income tax.

** The fees listed in this table shall not be applicable for legal assistance in arbitration proceedings.

GHEORGHE AMIHALACHIOAE
CHAIRMAN OF THE
MOLDOVAN BAR ASSOCIATION

**AVOCATUL
POPORULUI**

poziția lui Findlay care a pus la îndoială independența și imparțialitatea judecătorilor militari, ce au examinat această cauză penală, fiind subalterni ai acestui comandant militar, este obiectiv justificată (vezi, *mutatis mutandis* hotărârea Curții Europene în cauza Sramec vs. Austria din 22.10.1984).⁶

Astfel, după cum vedem din exemplul de mai sus, spre deosebire de modul de constituire a Judecătoriei Militare din Republica Moldova, tribunalele militare din Marea Britanie erau constituite de către comandanții militari ierarhic superiori, tot comandanții superiori aprobau sentința de condamnare fapt, care, fără îndoială, indica spre lipsa de independență și imparțialitate a judecătorilor militari, care erau subalternii acestor comandanți.

Spre deosebire de judecătorii militari din Marea Britanie, judecătorii militari din Republica Moldova nu sunt subalterni nici unui comandant militar, Judecătoria Militară intră în sistemul judecătoresc al Republicii Moldova și nu este formată de către comandanții militari, iar judecătorii militari nu se supun comandanților militari: aceștia, fiind magistrați, pot fi trași la răspundere disciplinară sau penală după aceleași reguli ca și judecătorii instanțelor judecătorești civile, având același statut ca și judecătorii civili.

Pentru ca sistemul instanțelor judecătorești militare din Marea Britanie să corespundă standardelor internaționale, sistemul judecătoresc din această țară a fost supus unei esențiale reforme: au fost adoptate mai multe legi, cum ar fi: Legea despre forțele armate din 2001, Legea despre drepturile omului din 1998, Legea despre disciplina militară și forțele armate din 2000 etc. În conformitate cu aceste legi, instanțele judecătorești militare nu mai sunt formate și organizate de către comandanții militari ierarhic superiori, aceste instanțe sunt independente, iar hotărârile lor nu mai sunt aprobate de către comandanții militari ierarhic superiori, cu toate că judecătorii militari au păstrat calitatea lor de ofițeri militari. Condamnații militari au primit dreptul de a ataca sentințele acestor instanțe militare în Curtea Militară de Apel, iar deciziile Curții Militare de Apel – în Palata Lorzilor: instanța judiciară supremă a țării.⁷

Rezumând cele expuse, ajungem la concluzia că independența și imparțialitatea judecătorilor militari nu depind de faptul dacă aceștia au sau nu calitatea de ofițeri militari, ci de modul de organizare și exercitare a justiției militare, de garanțiile acordate instanțelor judecătorești militare prin lege, ca ele să nu fie dependente de comandanții militari.⁸

Judecătoriile militare în Canada sunt organizate în conformitate cu Legea despre apărarea națională din 1985 cu modificările din 1998.⁹

Sistemul instanțelor judecătorești militare ale Canadei constă din 5 tipuri de judecătorii militare: Judecătoria Militară Generală (General Court Martial), Judecătoria Disciplinară (Disciplinary Court Martial), Judecătoria Militară Specială (Special Court Martial), Tribunalul Militar Obșnuit (Standing Military Court) și Curtea de Apel (Court Martial Appeal Court).

Hotărârile Court Martial Appeal Court pot fi atacate în Curtea Supremă a Canadei. Sistemul justiției militare din Canada este separat de sistemul justiției civile din această țară.

Standardele și conduita judecătorilor militari sunt reglementate de Codul Disciplinei de serviciu (The Cod of Service Discipline), care este o parte a Legii Naționale de Apărare a Canadei (The National Defence Act). Sistemul justiției militare din Canada îl completează pe cel civil în ceea ce privește examinarea cauzelor penale cu privire la militari. Militarul, cauza penală în privința căruia este examinată de către instanța militară, are dreptul de a alege limba în care va fi examinată cauza penală (franceză sau engleză), să-și aleagă un apărător (militar sau civil), însă nu poate să aleagă ca fapta penală ce i se impută să fie examinată de către o instanță de judecată civilă.¹⁰

În Spania de pe timpul regimului dictatorial al lui Franco, judecătoriile militare erau folosite în scopurile politice. În același rând cu infracțiunile militare, ele examinau și cauzele penale cu privire la civili, și anume acei civili ce săvârșeau infracțiuni politice sau acțiuni teroristice, cât și fapte ce înjoseau demnitatea armatei, iar în perioadele de situații militare, ele examinau și cauzele cu privire la greviști, demonstrații și alți participanți la demonstrațiile politice.

Începând cu anul 1980, în conformitate cu Constituția Spaniei din 1978, judecătoriile militare deja nu mai judecă cauzele penale cu privire la civili, având în competență doar cauzele penale cu privire la militarii care au săvârșit infracțiuni militare.

În prezent, legislația militară a Spaniei este reglementată prin Statutul Disciplinar al Forțelor Armate din 1985, Codul penal militar din 1985, Legea cu privire la instanțele judecătorești militare din 1987 și Codul de procedură penală militar din 1989.

Astfel, legislația penală și procesul penal a Spaniei este asemănătoare cu cea a Republicii Moldova în privința subiectelor infracțiunilor militare și categoriilor de instanțe judecătorești, care judecă infracțiunile militare, acestea fiind instanțele judecătorești militare (judecătoriile), judecătorii cărora au statul de militar.

Însă, spre deosebire de legislația penală a Republicii Moldova, care are doar o singură lege penală: Codul penal, în care se conțin, în cap. XVIII al părții speciale, infracțiunile militare, legislația penală a Spaniei, pe lângă Codul penal, în care se conțin infracțiunile penale de drept comun, mai are și Codul penal militar din 1985, în care se conțin, separat, infracțiunile militare.

Totuși, competența instanțelor judecătorești militare din Spania este specifică: ea este *diferită pe timp de pace și pe timp de război*.

Pe timp de pace, judecătoriile militare judecă doar infracțiunile militare, adică faptele prevăzute de Codul penal militar. Totuși, noțiunea de infracțiune militară este tratată destul de larg în legislația penală a Spaniei, incluzând în lista infracțiunilor de acest tip majoritatea infracțiunilor (trădarea de stat, spionajul militar, divulgarea secretului de stat și militar etc.), care pot fi săvârșite atât de militari, cât și de persoane care, după statutul lor, sunt asimilate militarilor.

Unele infracțiuni militare, din punctul de vedere al legislatorului spaniol, pot fi săvârșite și de persoanele civile, cum ar fi distrugerea sau deteriorarea mijloacelor de purtare a războiului, actele publice împotriva forțelor armate, favorizarea infracțiunilor militare, violența fizică sau psihică asupra membrilor familiilor militarilor etc.

În timpul de război sau când este declarată starea de război, judecătoriile militare examinează toate cauzele penale săvârșite de militari: fie acestea infracțiuni militare sau de tip comun.

Sistemul instanțelor judecătorești militare din Spania se constituie din Colegiul penal al Curții Supreme, Tribunalul militar central, judecătoriile militare teritoriale. În afară de aceste instanțe judecătorești, justiția militară în Spania se mai înfăptuiește și de judecătoriile militare care au în componența lor doar un singur judecător.¹¹

În Israel, paralel cu instanțele judecătorești de drept comun activează și instanțele judecătorești militare. Instanțele judecătorești militare examinează toate infracțiunile săvârșite de militari: atât cele militare, cât și cele de drept comun. Judecătorii instanțelor judecătorești militare au statut de militar. În această privință, judecătoriile militare din Israel sunt similare cu cele din Republica Moldova.

Totuși, din momentul ocupării și administrării din a. 1967 a sectoarelor Gaza și West Bank, conform Ordinului privind Securitatea Provinciilor (Order Concerning Security Provisions) nr. 378 din 1970, au fost formate instanțe judecătorești militare, nepolitice, care examinează cauzele penale cu privire la infracțiunile săvârșite în aceste zone de securitate, a așa-numitelor infracțiuni de securitate („security offences”). Acestea sunt judecătorii militare care judecă cauzele penale în componența unui sau a trei judecători (În prezent, o parte din aceste instanțe

juducătorești militare au fost desființate, în legătură cu retragerea trupelor militare din sectorul Gaza).

În ianuarie 1989, prin Ordinul Militar nr. 1265, a fost formată Curtea de Apel în Teritoriile Ocupate, care și-au început activitatea din 1.04.1989. Aceasta este instanța ierarhic superioară judecătorilor militare de primă instanță pentru aceste teritorii.

Instanța supremă a sistemului justiției militare a Israelului o constituie Curtea Supremă de Justiție.¹²

Conform art. 157 al Constituției Belgiei din 17.02.1994, organizarea judecătorilor militare, atribuțiile și obligațiile judecătorilor militari sunt reglementate de legislație.

Jurisdicția instanțelor judecătorești militare este reglementată de Codul de procedură penală militar din 1899.

Conform art. 1 al acestui Cod, instanțele judecătorești militare examinează cauzele penale cu privire la infracțiunile săvârșite de toți militarii Forțelor Armate: ofițeri, indiferent de faptul dacă ei se află în serviciu sau în rezervă, militarii în termen în timpul exercitării serviciului militar;

Slujbașii serviciului public, care au grad special de ofițer, cum ar fi organele de cercetare sau ale pazei paramilitare;

Unele categorii de persoane civile, cum ar fi, de exemplu, persoanele civile angajate la serviciu în unitățile militare, personalul militar care se află în învoire nedeterminată, dezertorii și recruții, care se sustrag de la încorporare în serviciul militar, conform prevederilor legislației militare;

Persoanele, indiferent de statutul lor, care activează în subunitățile militare care se află în afara teritoriului țării sau cele care însoțesc aceste subunități și săvârșesc infracțiuni pe teritorii străine, cum ar fi, de exemplu, învățătorii din școli sau membrii civili ai familiilor militarilor.

În temeiul celor relatate și în comparație cu competența Judecătoriei Militare din Republica Moldova, competența instanțelor judecătorești militare din Belgia este cu mult mai largă, cuprinzând mai multe categorii de persoane civile.

Ca și în Republica Moldova, judecătorii instanțelor judecătorești militare ale Belgiei au statutul de militar.

Totuși, spre deosebire de statutul judecătorilor militari din Republica Moldova, judecătorii militari din Belgia, fiind membri ai comunității judecătorești, sunt în subordinea Ministerului Justiției.

În Belgia, sistemul instanțelor judecătorești militare constă din *tribunale militare* (conseils de guerre) și *judecătorii militare* (cour militaire).

În competența tribunalului militar intră judecarea faptelor penale săvârșite de toți militarii care dețin un grad militar de până la capitaine-commandant (acesta este gradul militar intermediar între căpitan și maior), cât și faptele penale comise de toate categoriile de persoane indicate mai sus (art. 1 al CPP Militar).

În competența judecătorilor militare intră judecarea faptelor penale săvârșite de toți militarii, care dețin un grad militar mai mare de capitaine-commandant, și faptele penale săvârșite de categoriile de persoane, indicate în art. 1 CPP militar, dacă acestea au săvârșit infracțiuni împreună cu militarii ce dețin un grad militar mai mare de capitaine-commandant.

De asemenea, judecătoria militară mai are atribuția de instanță de apel față de tribunale, examinând apelurile asupra hotărârilor tribunalelor.

Este interesant faptul că judecătorii militari, deși au statut de militar, nu poartă distincțiile militare, pentru a demonstra independența lor de ierarhia militară. Totuși, ei au aceleași drepturi la aceleași semne de atenție și stimă, ca ofițerii superiori și generalii.

În Belgia funcționează un tribunal militar în interiorul țării, dislocat în or. Buxelle, iar altul peste hotare, în Germania, în Marienburg.

Dacă în privința statutului judecătorului militar, a organizării și activității tribunalului militar și judecătoriei militare Curtea Europeană n-a reținut careva întrebări cu privire la încălcarea drepturilor omului, atunci cu privire la poziția procurorului militar în efectuarea justiției s-a statuat că combinarea funcțiilor de către

procurorul militar de efectuare a urmăririi penale (funcție pe care curtea o consideră ca activitate judecătorească) și de prezentare și susținere a învinuirii în instanța de judecată militară nu corespunde art. 5.3 și art. 6 ale Convenției Europene pentru drepturile Omului (cauza Shliesser vs. Belgia, din 4.12.1979, A, v. 34, p. 34, cât și Hotărârea Curții Europene din 26.05.1988).¹³

Turcia are o istorie militară lungă. Primele subunități militare ale Turciei au fost organizate încă pe timpul imperiului Goctiurc de către Mete-han în anul 209 î.e.n. această dată se consideră data formării armatei turcești. Ținând cont de faptul că Turcia are o lungă istorie a forțelor armate, ea are și un sistem complicat al instanțelor judecătorești militare.

În corespundere cu art. 145 al Constituției Turciei, sistemul instanțelor militare din Turcia constă din *judecătorii militare și tribunale disciplinare*.

Competența acestor instanțe militare este destul de largă. Ele examinează cauzele penale cu privire la:

- infracțiunile militare și cele legate de infracțiunile militare, săvârșite de militari;
- infracțiunile, săvârșite pe teritoriul subunităților militare;
- infracțiunile săvârșite de militari împotriva altor militari.

De asemenea, judecătorii militare sunt în drept să examineze cauzele penale, săvârșite de civil în cazurile în care:

- persoana civilă a săvârșit una din infracțiunile prevăzute de Codul penal militar;
- persoana civilă care opune rezistență sau atacă un militar, ce se află, în conformitate cu legea, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu;
- persoana civilă care a săvârșit o infracțiune în privința militarului pe teritoriul unității militare.

Tot personalul civil ce activează în unitățile militare se asimilează cu militarii și cauzele penale în privința lor vor fi examinate de judecătorii militare.

Personalul civil din Ministerul Apărării va fi tras la răspundere penală și condamnat de către judecătorii militare doar în cazul în care au fost săvârșite următoarele infracțiuni: „tentativa de a ataca un ofițer” și „nesupunerea ordinului dat în legătură cu îndeplinirea obligațiilor funcționale ale persoanei civile”.

În afară de Constituție, baza infrastructurii sistemului instanțelor judecătorești militare se bazează pe următoarele acte legislative: Legea nr. 1632 cu privire la Codul penal militar; Legea nr. 353 cu privire la Codul despre statutul și procedura judiciară a judecătorilor militare; Legea nr. 477 penal cu privire la Codul despre statutul și procedura judiciară a tribunalelor disciplinare și Legea nr. 357 cu privire la Codul judecătorilor militari.

Toate infracțiunile militare trebuie să se conțină în Codul penal militar.

În Turcia, la 1.01.2002, funcționau 32 de judecătorii militare.

În afară de judecătorii militare, ca instanță ierarhic superioară, funcționează Judecătoria Militară Supremă de Apel.

Sistemul instanțelor judecătorești militare ale Turciei se deosebește de cel al Republicii Moldova, deoarece este militarizat pe verticală, adică până la ultima instanță, ierarhic superioară, pe când în Republica Moldova este militară doar prima instanță judecătorească: Judecătoria Militară, iar celelalte două instanțe judecătorești ierarhic superioare: Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție sunt civile, fapt ce garantează controlul civil asupra activității instanțelor militare din Republica Moldova.

În fiecare judecătorie militară activează nu mai puțin de 3 judecători. Doi din judecătorii militari sunt numiți în funcție de către Președintele țării, restul, - de către comandantul militar.

Toți judecătorii militari au statutul de militar.

Judecătorul militar nu poate fi tras la răspundere penală fără acordul Președintelui țării. Judecătorul militar nu poate fi tras la răspundere disciplinară de către comandanții militari.

Totuși, considerăm că independența judecătorilor militar este limitată, deoarece Ministrul Apărării este în drept să aplice sancțiuni disciplinare judecătorului militar. În Republica Moldova judecătorul militar este într-adevăr independent de voința comandamentului militar sau a Ministrului Apărării, el neputând fi tras la răspundere disciplinară de către comandamentul militar sau Ministrul Apărării, ci doar în ordinea prescrisă pentru toți judecătorii sistemului judecătoresc din Republica Moldova, de către Consiliul disciplinar, hotărârea căruia trebuie să fie aprobată de Consiliul Superior al Magistraturii.

Tribunalele disciplinare nu examinează cauzele penale, dar pe cele disciplinare, care nu se consideră infracțiuni.

Sistemul instanțelor disciplinare militare este următorul: tribunalele disciplinare, Tribunalul Disciplinar de Apel și Judecătoria Supremă de Apel militară.

Pe lângă fiecare judecătorie militară activează Serviciul procuraturii militare.¹⁴

În Italia, ca și în Republica Moldova, justiția militară este înfăptuită de judecătorii militari.

Constituția Italiei reglementează activitatea instanțelor judecătorești militare atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

Pe timp de pace, instanțele judecătorești militare examinează cauzele penale cu privire la infracțiunile militare săvârșite de militari și persoanele asimilate lor, în conformitate cu Codul penal militar pentru timp de pace.¹⁵

Pe timp de război, instanțele judecătorești militare pentru timp de pace se înlocuiesc cu instanțele judecătorești militare pentru timp de război, care funcționează și aplică legislația prevăzută de Codul penal militar pentru timp de război.¹⁶

Organizarea justiției militare este reglementată de Decretul regal din 9.09.1941 nr. 1022, cu modificările introduse prin Legea nr. 180 din 7.05.1981 și Legea nr. 561 din 30.12.1988.

Instanțele judecătorești militare au o componență mixtă: ele constau din militari profesioniști și din juriști militari, care au o pregătire specială și sunt angajați în serviciu prin concurs. Acești juriști profesioniști îndeplinesc funcțiile de judecători în toate categoriile de judecătorii din țară.

Pe timp de pace, judecătoriile militare penale de primă instanță se formează, de regulă, din nouă persoane. Aceste judecătorii militare sunt conduse de către un jurist militar profesionist-judecător. În funcție de importanța judecătoriei militare, în ea activează unul sau doi judecători militari profesioniști.

Membrii judecătoriilor militare care nu sunt judecători militari profesioniști, se atrag, prin tragere la sorți, în activitatea judecătoriilor militare periodic pe un termen de 2 luni pe an.

Judecătoriile militare funcționează și **în Elveția**. Codul penal militar din 1927, în redacția din 8.10.2002, conține 221 de articole, este împărțit în două părți: partea generală și partea specială care sunt aplicabile atât în condiții de pace, cât și pe timp de război.

Procedura penală în instanțele judecătorești militare este reglementată de Codul procesual penal militar, care a fost adoptat în 1979, în redacția din 18.12.2001, și care conține 221 articole.

Conform acestui cod, instanțele judecătorești militare sunt completate cu ofițeri, care au studii superioare juridice și patent de avocat și, ca excepție, cu alți ofițeri, care au o bună pregătire juridică.

O condiție obligatorie pentru candidații la funcția de judecători militari este cea de a fi, la momentul numirii în funcție, ofițer militar activ și de a avea gradul militar nu mai mic de prim locotenent.¹⁷

Astfel, legislația militară a Elveției, în ce privește statutul judecătorului militar este similară cu cea din Republica Moldova, cu excepția faptului că în Moldova pot fi numiți în calitate de judecători militari și persoane-juriști, care nu sunt în serviciul militar activ, cu condiția că, a numirea în funcție ele se înrolează

în serviciul militar și li se conferă gradul militar, de locotenent de justiție.

Spre deosebire de judecătorii militari din Republica Moldova, care sunt numiți în funcție de către Președintele țării, președintele și judecătorii instanțelor judecătorești militare din Elveția sunt numiți în funcție de către Consiliul Național (Parlamentul) Elveției pentru o durată de 4 ani. Judecătorul militar are statut de militar.

În România, primul Cod al Justiției Militare a fost adoptat în anul 1881, fiind inspirat din Codul de justiție militară francez din 1857, după aceea fiind modificat în 1894. În anul 1937, a fost adoptat un Cod al justiției militare române, care a rămas efectiv în vigoare până în anul 1952, când a fost adoptată „*Legea 7/1952 privind organizarea instanțelor și procuraturilor militare*”. Până la momentul abrogării, Codul Justiției Militare a conținut atât dispoziții de drept penal substanțial, cât și norme de drept procesual penal și de organizare judecătorească. Se observă că, în organizarea inițială, justiția militară în România exista și funcționa ca sistem judiciar paralel și distinct de sistemul justiției obișnuite, având competență numai în materie penală.

În anul 1992, a fost adoptată Legea nr. 92 privind organizarea judecătorească, lege în care se dispune ca organizarea instanțelor și parchetelor militare se va face prin lege specială de organizare, fiind adoptată în anul 1993 Legea nr. 54 privind organizarea și funcționarea instanțelor și parchetelor militare.

Constituția României prevede, în art. 125, că „justiția se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin celelalte instanțe stabilite de lege”, iar Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, în art. 10, prevede că „în limitele stabilite prin lege vor funcționa și instanțe militare”. În acest cadru legal, în 1993 a fost adoptată Legea nr. 54 pentru organizarea instanțelor și parchetelor militare, ca structuri specializate pentru înfăptuirea justiției. Art. 1 din Legea nr. 54/1993 prevede că, în măsura în care prin această lege nu se dispune altfel, dispozițiile Legii nr. 92/1992 (legea cadru de organizare judecătorească) sunt aplicabile și instanțelor și parchetelor militare.

În temeiul dispozițiilor acestor din urmă legi organice în România există instanțe militare de sine stătătoare, organizate simetric cu instanțele civile (cum întâlnim în SUA, Italia, Grecia, Israel, Turcia etc.).¹⁸

Justiția militară (activitatea structurii militare a autorității judecătorești) funcționează pe baza principiilor fundamentale generale care guvernează justiția în ansamblu (unde structura civilă a autorității judecătorești este precumpănitoare), cât și pe baza unor principii speciale concordante cu statutul de jurisdicție specială.

În Finlanda, majoritatea delictelor penale care au fost comise de soldații activi sunt rezolvate în baza unui sistem special de proceduri a instanțelor militare, care este în anumite privințe diferit de procedura penală obișnuită.

Problemele cărora li se aplică procedura militară sunt rezolvate de o serie de instanțe, anume stabilite prin lege. În prezent, sunt desemnate în acest scop 20 de Tribunale și o Curte de Apel.

Atunci când Curtea de Apel judecă o cauză penală cu caracter militar în primă instanță, judecata sa este supusă apelului la Curtea Supremă fără impedimente. Când judecarea în primă instanță a unui cauze penale cu caracter militar se realizează de Tribunal, aceasta e supusă apelului la Curtea de Apel. Decizia Curții de Apel poate fi atacată cu apel în Curtea Supremă, numai dacă acest drept este acordat de Curtea Supremă (art. 1 al Legii stabilirii Tribunalelelor care vor rezolva probleme militare).

Urmărirea penală (*the prosecution*) a infracțiunilor în cadrul procedurii militare constituie datoria unor Procurori Districtuali civili, cărora le-a fost încredințată această misiune de Procurorul General; cu privire la această obligație, jurisdicția procurorului acoperă întreaga țară.

În Tailanda, instanțele militare au apărut cu aproximativ 200 de ani în urmă. Din perioada 1782-1892, au existat mai multe tipuri de instanțe cu nume diferite și atribuții diferite atașate diferitelor departamente guvernamentale sau ministere. „Instanța

de apărare” a fost una dintre aceste instanțe. „Instanța de apărare” poate fi considerată ca fiind prima instanță oficială militară. Această instanță părea să reprezinte în fapt o instanță mixtă în care puteau fi judecați și civilii.

În prezent, toate instanțele militare se află sub jurisdicția Ministerului de Apărare în baza prevederilor Legii privind Organizarea Instanțelor Militare nr. B.E. 2498, care a fost adoptată ca parte integrantă a Legii Organizării Administrației Naționale.

În sistemul legislativ din Tailanda, legea militară este considerată ca parte a legislației naționale. Promulgarea și adoptarea ei poate fi făcută în aceeași modalitate ca și legea civilă. Deși are în atribuții judecarea militarilor, există câteva prevederi excepționale care reglementează posibilitatea judecării persoanelor civile în condiții speciale.

În Portugalia, ultimul Cod Militar de Justiție a fost publicat în aprilie 1977 și este în vigoare până în prezent. Totuși, procedurile au suferit o evoluție, ele dezvoltându-se, în cadrul Ministerului Apărării, din Portugalia, în conformitate cu revizuirea actualului cod și a legii organice de la instanțele care judecă exclusiv infracțiuni militare. Într-adevăr a patra revizuire a Constituției Portugaliei, aprobată în septembrie 1997, a abrogat existența instanțelor militare pe timp de pace, acum fiind necesar să reglementeze organizarea instanțelor comune cu jurisdicție militar-penală care le vor substitui, va trebui să reglementeze abrogarea totală a instanțelor militare pe viitor, de asemenea fiind necesară publicarea noului cod în care vor fi incriminate special infracțiunile militare. Codul Militar de Justiție în vigoare poate fi aplicat numai infracțiunilor militare. În mod firesc, infracțiunile militare sunt fapte care violează orice lege militară, sau datorie, sau care încalcă securitatea și disciplina Forțelor Armate, și care aduc atingere interesului apărării militare naționale sau autorității apărării naționale și sunt astfel incriminate de legea militară.

În Ungaria, magistratura militară are în „competență toate structurile militare sau militarizate” (armată, poliție, grăniceri, instituții de executare a pedepsei, serviciile secrete militare și „civile”) cu excepția gărzii financiare. Finanțarea judecătorilor și procurorilor militari se face din bugetul Ministerului Apărării Patriei, cu toate că peste 55% din cazurile pe care le rezolvă nu aparțin armatei.

După aderarea la NATO, statul ungar a făcut schimbări esențiale, în sensul armonizării legislației cu alianța, eficientizării activității justiției militare și înființarea poliției militare, cu rol de cercetare-urmărire a cazurilor.

După 1990 în Ungaria s-a procedat la restructurarea organelor judiciare militare prin desființarea instanțelor militare de sine stătătoare și înlocuirea acestora cu cinci secții militare la nivelul a cinci din cele 20 de curți de apel existente. Judecătorii care funcționează la aceste secții sunt magistrați civili, funcția acuzatorială fiind exercitată de procurori militari - ofițeri magistrați. Componenta militară a justiției maghiare funcționează pe baza dispozițiilor Codului de procedură penală și Codului penal, acte normative care se completează cu diferite legi penale speciale cum ar fi legea circulației rutiere.

Procuratura Militară din Ungaria este direct subordonată procurorului general al republicii, șeful structurii de justiție militară fiind unul din locuitorii procurorului general. Finanțarea structurii se face din bugetul Ministerului Apărării Patriei.

Partea generală a Codului penal maghiar cuprinde în capitolul VIII - „Dispoziții privind pe militari”, în art. 122 Cod penal definindu-se noțiunea de „militar” ca membru al forțelor armate propriu-zise, membrii poliției, ai organelor de executare a pedepsei (din sistemul penitenciar) și membrii serviciului de siguranță națională. Aceste dispoziții se aplică și unui militar care săvârșește o infracțiune militară împotriva unui militar al forțelor militare aliate ori împotriva unui militar din alt stat în timpul misiunilor de menținere a păcii, de pacificare ori de observație executate în străinătate la solicitarea NATO sau a altor organizații internaționale.

În prezent în Ungaria se evaluează posibilitatea înființării unor instanțe militare de sine stătătoare, compuse din judecători

militari – ofițeri magistrați activi, instanțe care să judece infracțiunile date de lege în competența lor.

În Franța, Legea 82-261 din 21 iulie 1982 referitoare la cercetarea și judecarea infracțiunilor din domeniul militar sau îndreptate împotriva siguranței Statului, modificată prin codurile de procedură penală și de justiție militară, a suprimat, în timp de pace, tribunalele permanente ale forțelor armate precum și Înalțul tribunal permanent al forțelor armate. În schimb, a menținut, pe timp de război, jurisdicțiile militare.¹⁹

În Franța se pot stabili tribunale ale armatelor numai pentru trupele care staționează sau operează în afara teritoriului republicii.

Organizarea și funcționarea justiției militare (magistraturii militare), în statele vecine, ca Bulgaria, Turcia, Cehia, unele dintre ele membre ale blocului Nord-atlantic, altele – nu, care „împart” aceeași zonă geografică, cu anumite influențe reciproce de ordin cultural, comercial și chiar militar și care au aspirații comune față de structurile euroatlantice. Nu are sens!!!!!!

În Franța, jurisdicțiile militare nu se reunesc decât în mod cu totul și cu totul excepțional pe timp de pace atunci când forțe ale armatei staționează sau operează în afara teritoriului țării și în cazul în care a fost decretată starea de urgență sau de asediu. În schimb, pe timp de război, se înființează tribunale teritoriale ale forțelor armate și un înalt tribunal al forțelor armate.

În Germania instanțele militare judecă, pe timp de pace, faptele, îndreptate împotriva ordinii și disciplinei, comise de militari. Paralel cu acestea, funcționează și curți criminale militare care exercită jurisdicția la bordul navelor de război în timpul stării de necesitate ori asupra membrilor Forțelor Armate care sivesc în străinătate.

Pe timp de pace, autorii de infracțiuni penale militare sunt judecați de jurisdicțiile penale de drept comun. Infracțiunile penale militare sunt prevăzute în legea penală militară din 24 mai 1974, modificată de legea din 26 ianuarie 1988. Art. 96 din Constituție prevede că tribunalele penale militare pentru forțele armate pot fi înființate în timp de război. Aceste tribunale speciale țin de Ministerul de Justiție și judecătorii lor titulari trebuie să satisfacă condițiile cerute pentru exercitarea funcției de judecător. În plus, Constituția mai precizează: „Curtea federală de justiție este curte supremă pentru aceste tribunale”.

În Bulgaria, în tot cursul anului 1990 s-a discutat dacă pe timp de pace urmează să existe sau nu organe de procuratură și justiție militară. Pe baza unei documentări temeinice aduse de organele de justiție militară, legislativul a fost convins că aceste organe trebuie să existe. Prevederea a fost cuprinsă în Constituția țării elaborată în 1991, în care, la capitolul „Puterea judecătorească” sunt incluse și organele de justiție militară.

Ca structură organizatorică de conducere organele de justiție militară se află la Ministerul Justiției, iar ca structură de stat – la Ministerul Apărării.

În structura Ministerului Apărării se află o Secție de Justiție Militară - compusă din 9 militari (șef secție, 3 judecători inspectori, un secretar administrativ, un șef serviciu financiar, un șef documente secrete, un secretar dactilograf și un curier).

Aceasta secție conduce și, de la 1 aprilie 2002, finanțează procuraturile și judecătoriile militare regionale. Pe teritoriu se află, ca primă instanță judecătorească, 5 regiuni de procuratură și judecătorie militară, iar ca a doua instanță de judecată militară este Colegiul Militar aflat în compunerea Tribunalului Suprem. Această structură ca mod de subordonare asigură separarea și independența organelor judecătorești față de organele de stat și cele politice.

De la 1 aprilie 2002, s-a introdus un nou sistem financiar. Întreaga finanțare se asigură prin Secția de Justiție Militară a Ministerului Apărării. Aceasta primește bani din bugetul militar și de la Ministerul Justiției și îi împarte Tribunalurilor Regionale în funcție de necesități.

Numirea procurorilor și judecătorilor militari se face de către Consiliul Tribunalului Suprem în următoarea procedură: Procuratura sau Tribunalul Militar Regional propune persoanele respective la Secția de Justiție Militară din Ministerul Apărării. Acesta înaintează propunerile la Tribunalul Suprem iar, după primirea acordului de la această instanță, face propuneri Ministrului Apărării pentru încadrarea persoanelor respective în armată și în funcție.

Secția de Justiție Militară mai execută: asigurarea tehnico-materială a celor 5 Tribunale Regionale, calificarea și recalificarea cadrelor, verificarea activității lor. Procuraturile și judecătoriile militare se ocupă numai de cazurile care îi vizează pe militari, indiferent de structura căreia aparțin (Armată, Ministerul de Interne sau Securitate).

În Cehia, conform legislației în vigoare, Tribunalele Militare constituie o parte integrantă a Tribunalelelor din Republica Cehă. Justiția militară în această țară este constituită din Tribunalul Militar Suprem (ca parte a Tribunalului Suprem al Republicii Cehe) și Tribunalele Militare Locale. În caz de urgență, stare de război etc. se constituie Tribunalele Militare de Campanie.

Procuratura Militară este subordonată Procuraturii Generale la toate nivelurile și funcționează în cadrul acesteia. Autoritatea

și aria de responsabilitate a Procuraturii Militare este determinată și derivă din autoritatea Tribunalelelor Militare, de aceea și organizarea și dislocarea acestora corespunde cu cea a Tribunalelelor Militare. Procurorul general numește și revocă procurorul militar principal, care, la rândul său, numește procurorii militari superiori și pe ceilalți procurori. Tribunalele Militare Locale sunt formate din 5-7 judecători, iar cele superioare – din 9-13 judecători.

Tribunalele Militare Locale funcționează ca tribunale raionale, cele superioare iau decizii în cazurile judecate inițial la primul nivel și în alte cazuri deosebite, în care pedeapsa prevăzută pentru infracțiune este de minimum 5 ani sau alte infracțiuni specificate de lege.

Tribunalul Militar Suprem judecă apelurile extraordinare împotriva hotărârilor tuturor tribunalelelor militare și anumite cazuri deosebite stabilite de lege.

Procuratura Militară, prin activitatea sa, protejează capacitatea de luptă a Forțelor Armate și instituțiile militarizate și contribuie la sporirea respectului față de ordinea și disciplina militară, la respectarea drepturilor și libertăților civile în armată, executând o adevărată profilaxie jurisdicțională²⁰.

Recenzent: Alexei BARBĂNEAGRĂ,
doctor în drept, conferențiar universitar

REFERINȚE:

- ¹ X. Ulianovschi, Gh. Ulianovschi, V. Bucatari, *Dreptul militar în Republica Moldova*, ed. Prut Internațional, Chișinău, 2003, p. 287-290
- ² Title 10, *United States code. Armed forces. Chapter 47. Uniform Code of military justice.* Washington, 2000, p. 160-223.
- ³ *Manual for Courts-Martial United States (2002 edition)*, Washington, 2002.
- ⁴ Press, November, 14, 2001.
- ⁵ R. Stallman, *The Injustice of Military Courts*, 25 Nov. 2001, (rms@gnu.org).
- ⁶ A.В. Пчелинцев, Е.В. Томаева, *Европейский Суд по правам человека: процедура и практика по делам военнослужащих*, Москва, 2001, стр. 114-125.
- ⁷ H.A. Шулепов, *Военные суды в современном мире и права человека, Право в Вооруженных Силах*, nr. 6, июнь, 2003.
- ⁸ La 10.10.2000 CEDO a lăsat fără examinare 6 cereri vs. Marea Britanie, analogice cu cea a lui Findlay, pe motivul că Marea Britanie a introdus respectivele modificări a legislației sale, iar guvernul țării a reparat dauna materială și morală provocată prin acele condamnări ilegale (vezi: <http://www.hri.ca/forthecord2000.index.htm>)
- ⁹ *The National Defence Act, R.S.C. 1995, chapter nr. 5, 1998, R.S.C., 1998*
- ¹⁰ Geoff. St. John, *The Military Justice System*, <http://www.forces.gc.ca>; <http://www.forces.gc.ca/searche.htm> <http://www.forces.gc.ca/ajp.htm>
- ¹¹ H.A. Шулепов, *Военные суды в современном мире и права человека, Право в Вооруженных Силах*, nr. 6, июнь, 2003.
- ¹² *Israel and the occupied territories. The Military Justice system in the Occupied Territories: detention, interrogation and trial procedure*, 2000.
- ¹³ *Buletinul nr. 3 (195) din 2004 (Anexa: Belgia), Raportul Comitetului Executiv pentru drepturile omului al CE din 30.06.2003.*
- ¹⁴ *Buletinul nr. 4 (196) din 2004 (Anexa: Turcia), Raportul Comitetului Executiv pentru drepturile omului al CE din 30.06.2003.*
- ¹⁵ *Codice penale militare di pace* (<http://www.militari.org/legge/codici/penalimilitari.htm>)
- ¹⁶ *Codice penale militare di guerra: entra automaticamente in vigore anche nelle missioni di pace*, *Rivista socio-culturale fondata da Maurizio Lintozzi*, 12.11.2001.
- ¹⁷ H.A. Шулепов, *Военные суды в современном мире и права человека, Право в Вооруженных Силах*, nr. 6, июнь, 2003.
- ¹⁸ C. Bădoiu, *Constituția și magistratura militară*, revista "Dreptul", nr. 5 din 1995, p. 38-52.
- ¹⁹ *Buletinul nr. 3 (195) din 2004 (Anexa: Franța), Raportul Comitetului Executiv pentru drepturile omului al CE din 30.06.2003.*
- ²⁰ *Buletinul nr. 3 (195) din 2004 (Anexa: Republica Cehă), Raportul Comitetului Executiv pentru drepturile omului al CE din 30.06.2003.*

Studii și cercetări

TENDINȚE EVOLUTIVE ÎN DREPTUL PROCESUAL PENAL ROMÂN

ION M. ANGHEL,
lector universitar, doctorand, Universitatea „Spiru Haret”,
Facultatea de Drept, Constanța

In the context of the changing and adding of Romania's Fundamental Law in October 2003, in the view of the future accession to the European Union, during the years 2004 and 2005, many criminal and criminal proceedings were enacted in order to put the internal legal disposals in accordance with the international ones.

The present paper reflects a personal point of view concerning some legal, theoretical and practical aspects of the modernity of Romanian judicial proceedings laws.

Pentru a putea trata tema propusă trebuie să pornim de la dispozițiile cuprinse în Constituția României, care a fost modificată și completată în octombrie 2003.

Astfel, conform art. 11 din acest act normativ fundamental, statutul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte, pentru că acestea – odată ratificate – fac parte din dreptul intern.

De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 20 din legea fundamentală română, dispozițiile privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

Mai mult decât atât, Constituția mai prevede că atunci când există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu o singură excepție și anume aceia în care Constituția ori legea statului român conțin dispoziții mai favorabile decât cele internaționale.